

אנחנו אזרחים של האימפריה העות'מאנית

עם פרוץ המלחמה העמידו הטורקים ברירה בפני היישוב בארץ: גירוש מן הארץ או התעתמנות, ככלור קבלת אזרחות עות'מאנית ארץ-ישראלית. חלק גדול מראשי היישוב החדש בארץ אז, היו אזרחי מדינות מוצאים ואף נהנו מחסות אותן מדינות.

"התעתמנות" - קבלת אזרחות טורכית - פרושה היה אפשרות להשאר בארץ, ומצד שני חשיפה לחוקי המשלט הצבאי הטורקי ללא הגנה. היו בישוב לבטים רבים בקשר זה.

לא זכור לי מתי ואיך חלה ההתעתמנות עצמנו במשפחה. נראה לא היו לבטים, כאשר הברירה האחראית הייתה לצאת מן הארץ.

סוף, לא ראיתי זאת במועד ענייני, שלחו יפו הגיעו יום אחד אני איטלקית, והמשטרה הטורקית אספה אנשים ברחובות העיר, כאשר שלא הייתה להם נתיניות עות'מאנית, העלה אותם לאניה בלי כל הכנות ושילחה אותם לאלכסנדריה.¹

לא עבר זמן רב והצבע הטורקי החל להוציא מדי פעם הגבלות ודרישות לציבור, והחיים שובשו לגמר.

ראשית החלו לגייס אנשים לעבודות שונות בשירות הצבא. תנעת הצבא שנע דרומה נתקלה בקשהים מחוסר כבישים. סילילת הכבישים הצריכה גיוס עובדים רבים, ובלי היסוס נלקחו לעובדה יהודים וערבים בגליגיוס.²

פריצת דרכים באזורי הגליל המסולעים הייתה קשה ביותר כאשר העבודה יכולה נועשתה בידים.

הובלות נעשו על ידי עגלות רתומות לסוסים. חלק מהן על ידי הפקעות זמניות שנקרוו "סוחרה" - עבודה ללא תשלום.

בזמן מסוימים נשחתי עם מספר חברים מהמושבה שלנו לעבוד בהובלות אבניים לסלילת קטע כביש ממשמר הירדן עד ראש-פינה.

אחרי ימים אחדים של עבודה באיזור הגובל עם ביצות עמק החולה נתקפתינו במלליה שלא הרפטה מימי גם בשנים הבאות. היה זה בשנת הראשונה של המלחמה.

יום אחד ירדתי עם אחיו עמנואל בעגלה למגדל. היה זה ב-1915 וכבר הייתה